

Tajti település környékének természeti értékei

Földtani szempontból a terület nagyobb részét a Füleki Formáció Tajti Tagozatának homokkövei képezik. Látványos geológiai feltárás a falu keleti szélén található, az üledékes és vulkáni kőzeteket bemutató vulkáni kürtőkitöltés (ún. diatréma) szelvénye **(23.sz.kép)**. A Rónabányához közeli részen található apró suvadásos tavacska a homokkő és a riolittufa érintkezésén bekövetkezett csuszamlások által keletkezett.

Az érintett terület nagyobb része a Gortva, kisebb része a Tarna vízgyűjtőjéhez tartozik. Míg a Gortva a terület északi részén keleti irányban folyik és 35 km megtétele után Rimába torkollik, addig a Tarna folyócska az államhatárnál ered, egy kis északi kitérő után déli irányba, Magyarország felé veszi útját, és a forrásától 105 km-re a Zagyvába ömlik. Az érintett területnek az érdekessége, hogy a település határának egy része délebbre fekszik, mint a magyarországi Rónafaluhoz tartozó területek. Ezt jól megfigyelhetjük a Tajti-laposról, a Ceredet Salgótarjánnal összekötő műútról is.

A középhegységi bükkösök **(1.sz.kép)** Tajti határában jelentős kiterjedésben fordulnak elő. Elsősorban az északias völgyekre, illetve a magasabb tengerszint feletti magasságú területekre jellemzőek. Az erdészeti beavatkozások hatására lombkoronájuk általában zárt, gyakran egyszintes, koronaszintjük 25-30 m-es. Cserjeszintjük is gyér. A gyakoribb előfordulású és állományalkotó növényfajok közé soroljuk a szagos mügét (*Galium odoratum*), a bükkaszt (*Carex pilosa*), az erdei sárgaárvacsalánt (*Galeobdolon luteum*), az erdei szélfűt (*Mercurialis perennis*), de itt fordul elő a védett piros (*Cephalanthera rubra*) és a fehér madársisak (*C. damasonium*) **(2.sz.kép)**, a kétlevelű sarkvirág (*Platanthera bifolia*), illetve néhány nőszőfűfaj (*Epipactis* sp.) is. Ha az erdő szerkezete tagolt - mely általában az erdészeti kevéssé háborgatott véderdőkre, illetve a védett erdőkre jellemző -, az erdőben sok idős, méretes fa, fekvő- és álló holt fa van, akkor az ilyen erdő állatfajokban is bővelkedik. Ritka, védett bogárfaja a havasi cincér (*Rosalia alpina*) **(7.sz.kép)**, idős bükkösök ritka odúlakó madarai a fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) **(5.sz.kép)** és az uráli bagoly (*Strix uralensis*) **(6.sz.kép)**. Vízfolyásokkal szabdaltnak, kevéssé háborgatott erdőrészben fészkel a fekete gólya (*Ciconia nigra*). Az odvas fákban ritka denevérfajok is előfordulnak, mint pl. az óriás korai denevér (*Nyctalus lasiopterus*), a szőröskarú korai denevér (*N.leisleri*), a nyugati pisedenevér (*Barbastella barbastellus*).

Nedves, párás körülményeket kedvelő, főleg északi hegyoldalakon előforduló középhegységi bükkösök és a szárazságot jól viselő, déli kitettségű cseres-tölgyesek közötti átmenetet a gyertyános-kocsánytalan tölgyesek képezik. Különösen sokszínű a koratavasszal virágzó – ún. geofita - fajok listája. Gyakori fajok a salátaboglárka (*Ficaria verna*) **(9.sz.kép)**, az erdei galambvirág (*Isopyrum thalictroides*) **(8.sz.kép)**, az ujjas keltike (*Corydalis solida*) és az orvosi tüdőfű (*Pulmonaria officinalis*).

A cseres-kocsánytalan tölgyesek száraz, délies kitettségben fordulnak elő. Gyepszintjük kétszikűekben és fűfélékben is gazdag. A cseres-tölgyes erdők jellegzetes és védett növényfaja a bársonyos kakukkszegfű (*Lychnis coronaria*) **(10.sz.kép)**. Idős tölgyek jelenlétéhez kötődik a nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), madárfajok közül pedig az örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) **(12.sz.kép)** és a közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*). A kivágott cseres-tölgyesek helyén terjed leginkább a nem őshonos fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), és előfordul már az invazívan terjedő bálványfa (*Ailanthus altissima*) is.

Patakparti égerligetek legszebb állományai a Gortva-völgy víztároló feletti szakaszán találhatók. Gyepszintben gyakran a podagrafű (*Aegopodium podagraria*) uralkodik, gyakori faj

az aranyos veselke (*Chrysosplenium alternifolium*), de megtalálható itt a térségünkben ritka ikrás fogasír (*Cardamine glanduligera*/*Dentaria glandulosa*) **(11.sz.kép)** is. A Gortva felső folyása a (térségünkben ritka) gyorsfolyású, hegyi patakocská jellemzőivel bír. Erre utal többek között a folyami rák (*Astacus astacus*) jelenléte és a hegyi billegető (*Motacilla cinerea*) fészkelése is.

A száraz gyepek és a legelőcserjések **(15.és16.sz.képek)** vidékünk nagyon jellegzetes és fajgazdag társulásai. A legelőkhöz kötődő fajok előfordulásának szempontjából nagyon fontos az állattartás/legeltetés megléte, de ez a szép tájkép megtartása szempontjából is kiváltképp indokolt. Nagyon sok növény- és állatfaj kötődik ezekhez az élőhelytípusokhoz, csak néhányat megemlítve: élesmosófű (*Chrysopogon gryllus*), kakukkfű-fajok (*Thymus* sp.), lyukaslevelű orbáncfű (*Hypericum perforatum*), illetve a bogarak közül a ritka nagyfejű csajkó (*Lethrus apterus*), löcselábú galacsinhajtó (*Sisyrhus schaefferi*), vagy a nünükék (*Meloe* sp.) számos védett faja. Lepkék közül a ritka nagypettyes hangyaboglárka (*Maculinea arion*), vagy a tüzes tarkalepke (*Melitaea didyma*) **(19.sz.kép)**, madarak közül a búbos banka (*Upupa epops*), vagy az erdei pacsirta (*Lullula arborea*) jellegzetesen a fás legelők madara. Nagyon fontos, hogy a legelőkön cserjék, illetve idősebb hagyásfák is legyenek. Galagonya- (*Crataegus* sp.), kökény- (*Prunus spinosa*), szederbokrok (*Rubus fruticosus*), vadkörtefák (*Pyrus communis*) a fészkelőhelyei a karvalyposztának (*Sylvia nisoria*), a tövisszűrő gébicsnek (*Lanius collurio*), a vadgerlének (*Streptopelia turtur*). A falu határában még fellelhető néhány idős példánya, régi fajtája a kajsziparacknak (*Prunus armeniaca*) **(17.sz.kép)**, Idős gyümölcsösökben, fasorokban költ a nyaktekeres (*Jynx torquilla*) és a sárgarigó (*Oriolus oriolus*). Száraz gyepek, gyümölcsösök legnagyobb méretű gyíkfaja a zöld gyík (*Lacerta viridis*).

Az állattartás alapvető szükséglete a kellő mennyiségű és minőségű széna. Ezt legkönnyebben a völgyek dús, magas fűvet adó rétjeinek kaszálásával lehet biztosítani. Fordítva is igaz, hogy a rétek fenntartásához rendszeres kaszálás szükséges. Ritka, védett növényfajok közül előfordul itt a hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*) **(26.sz.kép)**. Európai jelentőségű védett lepkefaj a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*). Nedves rétek **(24.sz.kép)** vízzel elárasztott részein, tocsogókban, keréknyomban is előfordul és szaporodik a vöröshasú unka (*Bombina bombina*).

A mocsári és a vízi növényzetet főleg a víztároló **(25.sz.kép)** parti szegélyében találunk, de előfordulnak a vízfolyások melletti mélyebb területeken is. A nyílt, állandó vízborítású területeken hínárnövényzettel találkozunk, melyben a békaszőlő-fajok között előfordul a sárga virágú, húsevő közönséges rence (*Utricularia vulgaris*) is. Csökkenő vízmagassággal a part felé haladva őket követik az állóvizek nádasai, széleslevelű gyékényesek, magassásosok és füzesek. A gyakori fajok közé soroljuk a sárga virágú mocsári gólyahírt (*Caltha palustris*) és a mocsári nősziromot (*Iris pseudacorus*). Fészkelőfajként fordul elő a gyakori tőkés récén (*Anas platyrhynchos*) kívül a szárcsa (*Fulica atra*), a búbos vöcsök (*Podiceps cristatus*) **(22.sz.kép)**, a barna rétihéja (*Circus aeruginosus*), ritka kóborlóként a rétisas (*Haliaeetus albicilla*) is. Költ itt a jellegzetes kara-kara, kit-kit hangjáról könnyen felismerhető nádírigó (*Acrocephalus arundinaceus*), fűzfák lehajló ágain mesteri fészket épít a függőcinege (*Remiz pendulinus*). A kétéltűk közül főleg a zöld békák (*Rana* sp.) gyakoriak, de nagy számban előfordul a barna varangy (*Bufo bufo*) is. A vízhez köthető emlősfajok közül a vidra (*Lutra lutra*) érdemel említést.

Homokfalakban költ a színpompás gyurgyalag (*Merops apiaster*) **(29.sz.kép)**, finom homokba ássa meg csapdáját a hangyaleső (*Myrmeleon formicarius*) lárvája, itt él a ritka pokoli cselőpók (*Geolycosa vultuosa*) és a bikapók (*Eresus moravicus*) **(28.sz.kép)** is.

Csodálja meg Tajti település határának természeti értékeit! Óvja a természetet! Köszönjük.

1.számú kép: őszi bükkös Fotó: Balázs Csaba

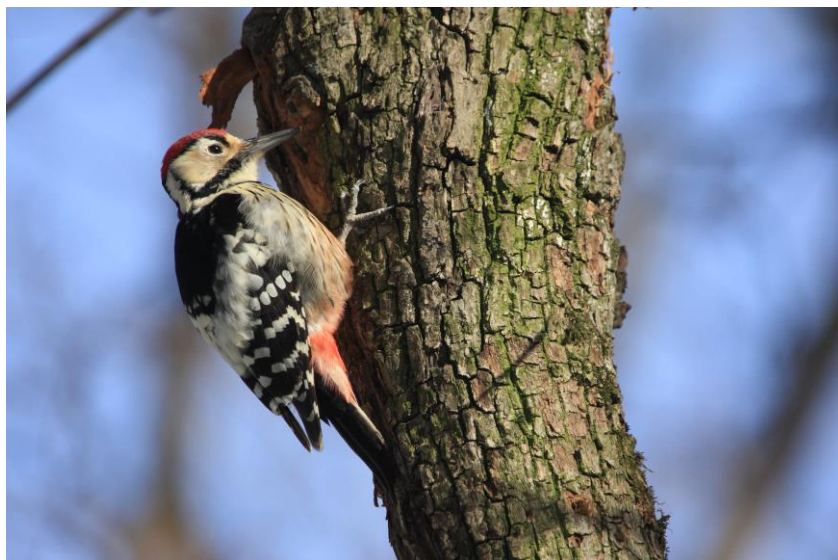
2.számú kép: fehér madársisak
(*Cephalanthera damasonium*) Fotó: Balázs Csaba

3.számú kép: négylevelű farkasszőlő
(*Paris quadrifolia*) Fotó: Balázs Csaba

4.számú kép: kónya vicsorgó
(*Lathraea squamaria*) Fotó: Balázs Csaba

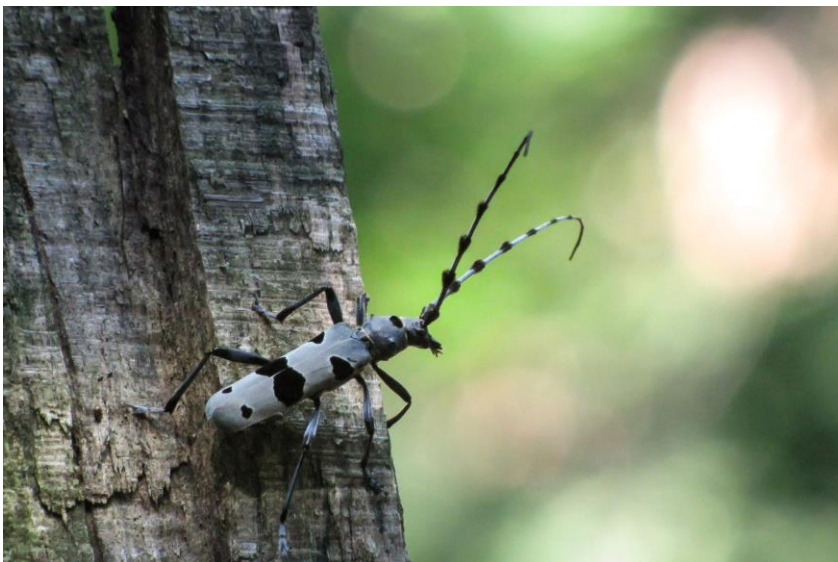

5.sz.kép: fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) Fotó:Fiala Jozef

6.sz.kép: uráli bagoly (*Strix uralensis*)

Fotó: Fiala Jozef

7.sz.kép: havasi cincér (*Rosalia alpina*)

Fotó: Balázs Csaba

8.sz.kép: erdei galambvirág
(*Isopyrum thalictroides*)

Fotó: Balázs Csaba

9.sz.kép: salátaboglárka
(*Ficaria verna*)

Fotó: Balázs Csaba

10.sz.kép: bársonyos kakukkszegfű
(*Lychnis coronaria*)

Fotó: Balázs Csaba

11.sz.kép: ikrás fogasír
(*Cardamine glanduligera*)

Fotó: Balázs Csaba

12.sz.kép: örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) Fotó: Fiala J.

13.sz.kép: erdei sikló (*Elaphe longissima*) Fotó: Balázs Cs.

14.sz.kép: kis szarvasbogár (*Dorcus parallelipipedus*) Fotó: Balázs Cs.

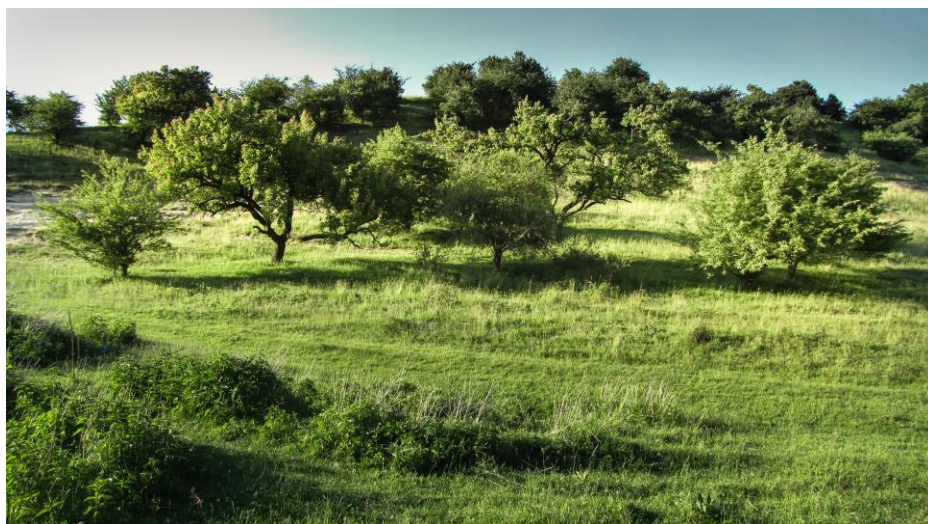
15.sz.kép: változatos élőhelyek mozaikja (homokkőpadok, idős gyümölcsös, száraz gyepek és üde rétek)

Fotó: Balázs Csaba

16.sz.kép: legelő juhnyáj

Fotó: Balázs Csaba

17.sz.kép: idős kajszi- és szibarakk példányok

Fotó: Balázs Csaba

18.sz.kép: égszínkék boglárka
(*Polyommatus bellargus*)

19.sz.kép: tüzes tarkalepke
(*Melitaea didyma*)

Fotó: Balázs Cs.

Fotó: Balázs Cs.

20.sz.kép: sakktáblalepke
(*Melanargia galathea*)

Fotó: Balázs Cs.

21.sz.kép: nagy gyöngyházlepke
(*Argynnis paphia*)

Fotó: Balázs Cs.

22.sz.kép: búbos vöcsök (*Podiceps cristatus*)

Fotó: Balázs Cs.

23.sz.kép: Tajti-diatréma szelvénye

Fotó: Balázs Csaba

24.sz.kép: nedves rétek (a háttérben fűzesek és száraz gyepek) Fotó: Balázs Cs.

25.sz.kép: Tajti-víztároló

Fotó: Balázs Csaba

26.sz.kép: hússzínű ujjaskosbor
(*Dactylorhiza incarnata*)

27.sz.kép: őszi kikerics
(*Colchicum autumnale*) Fotó: Balázs Cs.

28.sz.kép: bikapók
(*Eresus moravicus*)

29.sz.kép: gyurgyalag
(*Merops apiaster*)

Fotó: Balázs Csaba